

Kasa imienia Józefa Mianowskiego 1881-2006

Dzieje Kasy – od założenia po okres PRL-u

W tym roku mija 125 lat od założenia w Warszawie, wówczas pod zaborem rosyjskim, „Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym im. dr med. Józefa Mianowskiego”. Inicjatorami byli wychowankowie warszawskiej Szkoły Głównej, zlikwidowanej przez carat w roku 1869, którzy chcieli w ten sposób uczcić pamięć jej rektora – profesora medycyny, lekarza społecznika, patrioty, obrońcy młodzieży akademickiej w okresie Powstania Styczniowego (m.in. wielu spośród uczestniczących w walkach figurowało na sfalszowanych listach obecności Szkoły Głównej). Urodzony w 1804 r. w Humaniu Józef Mianowski zmarł w 1879 r. w Senigallii we Włoszech; sposób uczczenia jego pamięci był przez ponad dwa lata negocjowany z Petersburgiem, który nie chciał się zgodzić, by statut powstającej instytucji przewidywał promowanie badań naukowych. „Kasa pomocy...”, zamiast pierwotnie zamierzonego „Towarzystwa popierania nauki polskiej” była zatem kompromisem. W gronie kilkudziesięciu założycieli Kasy znaleźli się Aleksander Głowacki (Bolesław Prus), Henryk Sienkiewicz, Jakób Natanson, Filip Sulimierski i inne wybitne postacie kultury i nauki, a także sfer gospodarczych; pierwszym prezesem został Tytus Chałubiński, jego następcą – Stanisław Kronenberg.

Na przełomie XIX i XX w. Kasa Mianowskiego była najważniejszą polską instytucją wspomagającą badania i wydawnictwa naukowe. Swój rozkwit zawdzięczała wielkiej ofiarności społecznej i różnorodnym zapisom, w ciągu pierwszych 25 lat otrzymano tą drogą ok. 700 tys. rubli. Najważniejszy okazał się później udział w spadku po zmarłym w 1904 r. w Baku polskim inżynierze Witoldzie Zglenickim, w którego testamencie znalazł się między innymi ustęp następującej treści: *„Dochód z połowy działki gruntu, wydzielonej mnie oraz Aleksandrowi Benkendorfowi [.....] zapisuję Kasie imienia Mianowskiego w Warszawie pod warunkiem, żeby Kasa praw swoich do tych dochodów nie sprzedawała, lecz użytkowała z nich, w miarę ich otrzymywania, na wieczne czasy”*.

W okresie do pierwszej wojny światowej Kasa Mianowskiego otrzymywała zapisane przez W. Zglenickiego dochody, początkowo niewielkie – kilka tysięcy rubli rocznie – a potem bardzo znaczne, łącznie ok. 1400 tys. rubli. Środki Kasy były w dużej mierze poświęcane na naukowe i edukacyjne wydawnictwa, a także na subsydia naukowe i autorskie. Zachowały się z tego okresu szczegółowe sprawozdania.

W czasach drugiej Rzeczypospolitej Kasa Mianowskiego działała jako „instytut popierania nauki” i rozwijała szeroką działalność:

- wspomagała publikowanie dzieł naukowych i podręczników,
- dawała zapomogi na studia i wyjazdy naukowe,
- przyznawała stypendia na prace badawcze,
- wspierała finansowo inne instytucje naukowe, m.in. Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Towarzystwo Przyjaciół Nauk we Lwowie, Poznaniu i Wilnie, Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego w Warszawie,
- organizowała konferencje, zjazdy i konkursy naukowe, fundowała nagrody.

Dzięki inicjatywie i finansowej pomocy udzielanej przez Kasę ukazały się w okresie między pierwszą a drugą wojną światową wielotomowe pomnikowe wydawnictwa i serie książek oraz powstały i wychodziły czołowe czasopisma naukowe. Dość powiedzieć, że Kasa Mianowskiego miała od 1929 r. własną drukarnię oraz że w latach 30. roczne nakłady wydawnictw własnych i dotowanych wynosiły ponad pół miliona egzemplarzy. Kasa otrzymywała w tym okresie subwencje rządowe, które pokrywały ok. 50% kosztów jej działalności. Nie zanikała jednocześnie ofiarność społeczna. Na przykład, otrzymany w 1922 r. dar od warszawskiego szewca i prawnika Stanisława Hiszpańskiego „Mądralin” (dwa budynki mieszkalne i rozległa parcela w Świdrze koło Otwocka), stał się domem pracy twórczej, gdzie powstało niejedno dzieło autorskie, a młodzi adepci nauki – za niską opłatą – znajdowali schronienie i utrzymanie w okresie poprzedzającym obronę pracy doktorskiej czy habilitację.

Poczynając od 1920 r., aż do swej śmierci w czasie oblężenia Warszawy w 1939 r., prezesem Kasy Mianowskiego był Karol Lutostański – profesor prawa cywilnego UW. Kierownikiem Działu Naukowego Kasy i zarazem głównym animatorem jej działań był wielce zasłużony dla organizacji nauki w Polsce Stanisław Michalski. Kasa miała także w tym czasie ogólnokrajową Radę Naukową, której przewodniczyli kolejno: Kazimierz Żorawski, Kazimierz Twardowski i Wojciech Świętosławski.

W okresie drugiej wojny światowej Kasa zeszała do podziemia: rozprawiała za grosze egzemplarze swoich wydawnictw uczestnikom tajnego nauczania, udzielała zasiłków pracownikom naukowym, nie wyłączając tych, którzy znaleźli się w więzieniach lub obozach. W ten sposób Kasa Mianowskiego przyczyniała się do tego, że w czasie okupacji nie zamarło w Polsce życie naukowe, odbywały się obrony doktoratów i habilitacje, funkcjonowały wyższe uczelnie, tysiące dziewcząt i chłopców kształciły się na tajnych kompletach i przystępowały do egzaminu dojrzałości.

Mimo że w czasie Powstania Warszawskiego i bezpośrednio po nim zniszczeniu uległ prawie cały majątek materialny Kasy, to już w sierpniu 1945 r. Kasa wznowiła swą jawną działalność w takim zakresie, na jaki pozwalały ograniczone środki finansowe. W 1951 r. zagrożona likwidacją Kasa Mianowskiego połączyła się z Towarzystwem Nau-

kowym Warszawskim, a następnie, z dniem 31 grudnia 1952 r., wraz z tym Towarzystwem została ostatecznie usunięta ze sceny naukowej. Cały jej dawny majątek stał się własnością Polskiej Akademii Nauk.

Po czterdziestoletniej przerwie

Dopiero w roku 1991, w uwolnionej Polsce, Kasa Mianowskiego mogła zostać reaktywowana, przyjmując prawną formułę fundacji. Inicjatorami byli tym razem młodzi pracownicy Instytutu Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk, działający przy wsparciu zarówno Polskiej Akademii Nauk, jak i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Wraz z odrodzeniem Kasy zaczęto się zastanawiać, jakie w zmienionych warunkach należałoby przyjąć kierunki jej działalności. W pamięci z okresu międzywojennego utrwaliło się najbardziej wydawanie książek, w tym zwłaszcza monografii i podręczników; pozostały po tym bogate katalogi oraz na ogół nieliczne egzemplarze w bibliotekach, a także wspomnienia osób niegdyś z dzieł tych korzystających. Pozostały także w pamięci stypendia, udzielane przez Kasę Mianowskiego młodym naukowcom na wyjazdy studialne za granicę (pomoc tego rodzaju wspominał m.in. Aleksander Gieysztor), oraz organizowana przez Kasę działalność naukoznawcza.

W realnej sytuacji lat 1991/1992 Kasa nie miała żadnych środków własnych, monografie i podręczniki akademickie miały utrwalonych wydawców, młodzi polscy naukowcy z powodzeniem sięgali po stypendia zagraniczne do instytucji takich, jak British Council, Fundacja Humboldta i DAAD, Fundacja Fulbrighta, NSF i wiele innych, w różnych krajach Europy i Ameryki. Na tym właśnie tle powstała w Kasie Mianowskiego myśl, by podjąć w Polsce działania o podobnym charakterze: przyznawać stypendia na staże naukowe w Polsce osobom z zagranicy, zwłaszcza zaś z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie potrzeby i zainteresowanie wydawały się największe. Miało to być działanie podobne do programu Fundacji Humboldta, przy czym podobnie jak w tamtym przypadku nie chodziłoby tylko o wspomaganie badań naukowych – niemniej ważne było zbliżanie się i poznawanie osób oraz środowisk, a w konsekwencji przełamywanie niechęci i stereotypów w stosunkach Polski z krajami takimi, jak Ukraina, Litwa, Białoruś i Rosja.

Początki programu stypendialnego

Nowa idea znalazła uznanie w instytucjach zewnętrznych, a mianowicie zarówno w Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, jak i w Fundacji im. Stefana Batorego; obie te fundacje przyznały Kasie Mianowskiego pewne środki finansowe, co pozwoliło uruchomić program stypendialny na przełomie lat 1993/1994. Przedtem trzeba było opracować zasady: postanowiono nie ograniczać listy dyscyplin naukowych, preferować osoby z doktoratem, nie określać granicy wieku (w krajach, o które chodziło, mogły

występować pozamerytoryczne przeszkody rozwoju indywidualnego), nie pytać o narodowość kandydata. Stosownie do tego przygotowano odpowiednią informację i formularze zgłoszeniowe. Trzeba jeszcze było wiadomość o stypendiach Kasy Mianowskiego rozpowszechnić – z pomocą przyszedł tu minister spraw zagranicznych Krzysztof Skubiszewski, który rozesłał odpowiednią informację do polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych we wchodzącej w grę części Europy. Ogłoszenie o programie stypendialnym ukazało się także w 1992 r. w czasopiśmie „Świat Nauki”.

Napłynęły zgłoszenia i w roku 1994 mogło odbywać staże naukowe w Polsce, na zaproszenie Kasy Mianowskiego, 19 osób z pięciu różnych krajów i z różnych dyscyplin; pierwszą z nich był doc. dr Arkadij Aizenshtadt, chemik z Archangielska, który rozpoczął sześciomiesięczny staż w Uniwersytecie Jagiellońskim już na jesieni 1993 r.

Trzeba tutaj dodać, że istotną rolę w kształtowaniu programu stypendialnego odegrał pierwszy przewodniczący Rady Naukowej Kasy Mianowskiego, prof. Włodzimierz Kołos, a bezpośrednio po nim – prof. Aleksander Gieysztor.

Finansowanie

W roku 1994 nastąpił przełom w programie stypendialnym Kasy, a mianowicie zwiększyło się znacznie finansowanie ze strony Fundacji na rzecz Nauki Polskiej oraz nastąpiło przejście od Fundacji Batorego jej programu „Polish Studies”. Zawarto umowę i otrzymano przeznaczone na „Polish Studies” środki finansowe, w wysokości pozwalającej na ok. 60 stypendiów rocznie. Kasa Mianowskiego otrzymywała to wsparcie od Fundacji Batorego aż do roku 2004, kiedy zmieniły się jej możliwości i priorytety.

Po przejściu programu Fundacji Batorego, który obejmował tylko nauki społeczne i humanistykę, postanowiono, że środki otrzymywane z Fundacji na rzecz Nauki Polskiej będą kierowane na nauki ścisłe, przyrodnicze i techniczne. Z biegiem lat FNP przejęła finansowanie programu niemal w całości, odchodząc także od pierwotnego ograniczenia do jednej tylko grupy nauk. W roku 2002 współpraca z FNP przybrała wyraźny kształt wspólnego programu stypendialnego, włączając w to desygnowanie kandydatów na stypendia. Od paru lat wydzielana jest, w ramach tego samego programu, część przeznaczona dla stypendystów ubiegających się o staże w Ośrodku Badań nad Tradycją Antyczną Uniwersytetu Warszawskiego.

Trzeba ze smutkiem powiedzieć, że Kasie Mianowskiego z trudem udawało się pozyskiwać sponsorów innych niż te dwie fundacje, o których była dotąd mowa. W latach 1997-1998 otrzymano pewne wsparcie ze strony Polskiego Komitetu do spraw UNESCO, w latach 2003-2004 pomoc z Fundacji Edukacja dla Demokracji (środki pochodzące z Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności). Jedynym do roku 2005 sponsorem przemysłowym był Siemens Polska sp. z o.o. (od roku 2003); dopiero w roku bieżącym pojawił się drugi taki sponsor, Polski Koncern Naftowy Orlen.

Program stypendialny Kasy Mianowskiego nie otrzymywał dotąd środków z budżetu państwa, poza wspomnianą wyżej pomocą Polskiego Komitetu do spraw UNESCO, której źródło leżało w tym budżecie. Nie oznacza to, że innych prób nie podejmowano: wydawało się rzeczą naturalną prosić o środki przeznaczone na pomoc dla Polaków za granicą, które leżą w gestii Senatu RP, aby z nich finansować stypendia. Próby te spełzły na niczym, podobnie jak starannie przygotowane wystąpienie do wskazanej Kasy agencji UNESCO (*Regional Office for Science and Technology in Europe*).

Stypendia udzielone w latach 1994-2005

Do roku 2005 włącznie to jest w ciągu 12 lat udzielono 1091 stypendiów, a beneficjentami byli naukowcy z 27 krajów. Sponsorami ich stypendiów byli:

- Fundacja im. Stefana Batorego – 664 stypendia w latach 1994-2004,
- Fundacja na rzecz Nauki Polskiej – 407 stypendiów w latach 1994-2005,
- Polski Komitet do spraw UNESCO – 14 stypendiów w latach 1997-1998,
- Fundacja Edukacja dla Demokracji – współfinansowanie 15 stypendiów, 2003/04,
- Siemens Polska sp. z o.o. – 6 stypendiów w latach 2003-2005.

Podział stypendystów pomiędzy kraje przedstawiał się jak niżej:

- Ukraina – 563 stypendia tj. 51,6% całości,
- Białoruś – 214 stypendiów tj. 19,6%,
- Rosja – 135 stypendiów tj. 12,4%,
- Litwa – 75 stypendiów tj. 6,9%,
- pozostałe 23 kraje – ok. 10% całości.

Około $\frac{3}{4}$ udzielonych stypendiów przypadło na nauki społeczne i humanistykę, a $\frac{1}{4}$ na nauki przyrodnicze, ściśle i techniczne. Bardziej szczegółowo, z ogólnej liczby ponad tysiąca stypendiów ok. 34% otrzymali historycy, dalej idą filologowie (12,7%), fizycy (7,4%), literaturoznawcy (4,5%), biologowie, biochemicy i biofizycy (łącznie 4,5%), za nimi chemicy (3%). Liczne pozostałe dyscypliny mają skromne udziały procentowe; na przykład, wszystkie dyscypliny nauk technicznych łącznie ok. 3,5%.

Ważna jest informacja, jaki był wiek i stopnie naukowe stypendystów w chwili, gdy otrzymywali pomoc Kasy Mianowskiego. Dane statystyczne wskazują, że spośród ponad tysiąca stypendiów udzielonych w latach 1994-2005 ok. 35% otrzymały osoby mające stopień magistra lub równoważny, pozostałe 65% – doktorzy, docenci lub profesorowie. Statystyka wieku osób otrzymujących stypendia przedstawia się jak następuje: do 30 lat – 29,6%, 31-40 lat – 32,2%, 41-50 lat – 24,4%, powyżej 50 lat – 13,7%. Mówiąc bardziej skrótowo, ponad 60% stypendystów były to osoby poniżej czterdziestego pierwszego roku życia, a tylko ok. 14% stanowili naukowcy powyżej pięćdziesiątki.

Stypendystów przyjmowały zazwyczaj wyższe uczelnie (ok. 50% staży) albo instytuty Polskiej Akademii Nauk (ok. 36%). Inne instytuty naukowe przyjęły ok. 5% stażystów,

były także staże odbywane bezpośrednio w archiwach i bibliotekach (ok. 9%). Spośród uczelni najwięcej stypendystów przyjmowały: Uniwersytet Warszawski, Jagielloński, Wrocławski i Łódzki, Uniwersytet Adama Mickiewicza i Uniwersytet Mikołaja Kopernika, a spośród instytutów PAN – Instytut Historii, Instytut Sztuki i Instytut Badań Literackich. Archiwa i biblioteki to głównie Archiwum Główne Akt Dawnych oraz Biblioteka Narodowa.

Stypendia były przyznawane w zasadzie na okres od 1 do 12 miesięcy, najczęściej jednak na 2-4 miesiące, obowiązywała żelazna zasada, że stypendium raz przyznane nie może zostać przedłużone. Można było natomiast, w razie konieczności, podzielić je na dwie części, a nawet odbywać taki podzielony staż w dwóch kolejnych latach.

Sposób funkcjonowania programu

Wspomnieliśmy już wyżej, w jaki sposób pierwsza informacja o stypendiach Kasy Mianowskiego mogła dotrzeć do potencjalnych kandydatów; wkrótce potem wydano polski, angielski i rosyjski folder, w którym obok wiadomości o Kasie Mianowskiego, programie stypendialnym i sponsorach, zamieszczono formularz wniosku dla kandydata. Folder był parokrotnie wznawiany, ale nie jest już w użyciu – jego rolę spełnia strona internetowa Kasy Mianowskiego. Informacja o stypendiach znajduje się także na stronie internetowej Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Istotną rolę w rozpowszechnianiu wiadomości odgrywają byli stypendyści, a także polskie ośrodki naukowe, które stypendystów przyjmowały i gotowe są zapraszać następnych.

Kandydata do stypendium pytamy m.in. o dotychczasowe kontakty z naukowcami w Polsce, ma on również podać postulowane miejsce stażu i czas jego trwania, oraz tematykę zamierzonych badań. Podanie miejsca stażu w Polsce nie jest konieczne, ale – jak się okazało – w ogromnej większości przypadków wnioskodawca jest w stanie to zrobić. Do wniosku dołącza się wykaz publikacji za ostatnie 5 lat oraz opinie dwóch osób o uznanym autorytecie. Każdy otrzymany wniosek jest recenzowany przez wybraną osobę w Polsce, przy czym opiniodawca ten jest m.in. proszony o ocenę możliwości oddziaływania stypendysty na swe otoczenie po powrocie do kraju zamieszkania.

Kasa Mianowskiego nie kieruje się przy przyznawaniu stypendiów listą preferencyjną dyscyplin naukowych, nie ustala też limitów dla krajów pochodzenia kandydatów na stypendia. Aspekty te są jednak w pewnym stopniu brane pod uwagę; na przykład, liczba stypendiów dla Białorusi w relacji do Ukrainy jest stosunkowo duża, jeżeli wziąć pod uwagę wielkości tych krajów oraz ich potencjały w nauce. Komisja stypendialna jest także gotowa preferować dyscypliny, które w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, z przyczyn tkwiących w przeszłości, są stosunkowo mniej rozwinięte, np. prawo i ekonomia. Trzeba tu powiedzieć, że pomimo tej gotowości liczba dotychczasowych stypendiów w tych dyscyplinach jest nikła.

W programie stypendialnym istotną rolę odgrywa zgoda polskiego ośrodka naukowego na przyjęcie stypendysty, zwłaszcza że Kasa Mianowskiego nie dostarcza żadnych środków na pokrycie ewentualnych kosztów związanych z badaniami. Ośrodek polski musi także wyznaczyć indywidualnego opiekuna naukowego, który trud swój zgodzi się podjąć bezinteresownie. Nie było dotąd przypadku odmowy.

Na stronie internetowej Kasy Mianowskiego (www.mianowski.waw.pl) zamieszczony jest imienny spis osób, które korzystały ze stypendiów (ok. 20% więcej niż raz). W kolejnych tomach rocznika Kasy Mianowskiego „Nauka Polska” zamieszczana jest informacja bardziej szczegółowa, obejmująca nazwę instytucji macierzystej i goszczącej, czas trwania stażu, tematykę i krótki opis badań, nazwisko opiekuna naukowego.

Impakt i perspektywa

Program stypendialny prowadzony jest dzięki pracy wielu osób, żeby wymienić raz jeszcze – bynajmniej nie na ostatnim miejscu – opiekunów naukowych w całym kraju, którzy oddawali stypendystom swój czas, dzielili się wiedzą i doświadczeniem. Wkłada się także w program stypendialny spore środki finansowe. Nasuwa się więc oczywiste pytanie, jakie są tego owoce?

Przede wszystkim jest to indywidualny rozwój naukowy stypendysty, poszerzenie jego wiedzy, rezultaty badawcze, wspólne i indywidualne publikacje, nawiązanie kontaktów, niekiedy koleżeńskich i osobistych. Rodzi się chęć kontynuacji. Stypendyści Kasy pochodzą z uczelni i instytutów naukowych, ale podkreślić należy, że nie tylko z miast stołecznych i metropolii. Na przykład, tylko w roku 2005, wśród 50 stażystów z Ukrainy, były osoby nie tylko z Kijowa i Lwowa, ale i z dwunastu innych miast – od Łucka po Odesę, Charków i Donieck. W całym przedziale czasu 1994-2005 gościliśmy Ukraińców z ponad 30 miast. Podobnie wśród stypendystów z Rosji przeważa Petersburg i Moskwa, ale program sięgał po Jekatyrenburg, Nowosybirsk, Krasnojarsk, Magadan i Władywostok, razem do ponad 20 ośrodków. Stypendyści białoruscy pochodzili głównie z Mińska i Grodna, ale także z Brześcia, Homla, Witebska, Połocka, Mohylewa i Brasławia. Litwa to głównie Wilno i Kowno.

Jest rzeczą niemal oczywistą, że na liście stypendystów w latach 1994-2005 jest wiele osób, które miały już wówczas, lub uzyskały później, w swych krajach duże znaczenie, zajmując kierownicze stanowiska w instytucjach naukowych Wilna, Kijowa, Lwowa i gdzie indziej.

Jesteśmy tu blisko oceny i stwierdzenia, które wyraził Jan Nowak Jeziorański, pisząc w 1999 r. w odręcznym liście: „moim zdaniem Wasz program jest przedsięwzięciem o strategicznym znaczeniu”. Podobnie wyraził się w tym samym czasie Zbigniew Brzeziński: „Wasz program jest szczególnie ważny w relacjach Polski ze swymi sąsiadami, a Polska ma z pewnością wiele, czym może się podzielić...”.

Współczesna struktura Kasy Mianowskiego

Struktura organizacyjna Kasy Mianowskiego po roku 1991 jest zbliżona do przedwojennej: organem zarządzającym jest dziewięcioosobowy Komitet, wybierany przez Radę Naukową Kasy Mianowskiego, która składa się z delegatów desygnowanych przez piętnaście najważniejszych polskich uczelni i korporacji naukowych. Rada ta sprawuje nadzór nad działalnością merytoryczną Kasy, przez co staje się ona poddana kontroli i osądowi szerszego środowiska naukowego. W bieżącej kadencji władz Kasy Mianowskiego przewodniczącym Rady Naukowej jest delegat Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Jerzy Wyrozumski, prezesem Komitetu prof. Władysław Findeisen (Politechnika Warszawska), wiceprezesem prof. Jerzy Pelc (Uniwersytet Warszawski). Nowością organizacyjną jest Rada Fundatorów, działająca jako rada nadzorcza dla fundacji; przewodniczącą tej Rady jest prof. Barbara Kuźnicka. We wrześniu 2004 r. Kasa Mianowskiego została przez sąd rejestrowy uznana za organizację pożytku publicznego.

Na zakończenie wypada niestety stwierdzić, że bogaty przedwojenny zakres działalności wydawniczej Kasy Mianowskiego z powodu braku środków jest sprowadzony niemal do zera. W istocie udaje się zaledwie kontynuować rozpoczęty w 1918 r. rocznik „Nauka Polska – jej potrzeby, organizacja i rozwój” oraz wspomagać publikacje bardzo nielicznych książek z zakresu nauki i kultury. W przygotowaniu jest tylko jedna pozycja własna – wydanie na płycie DVD kompletu 25 tomów „Nauki Polskiej”, od roku 1918 do 1947. Nie jest kontynuowane, po kilku próbach, działanie konserwatorium naukoznawczego, które miało być następcą założonego w 1928 r. przez Michalskiego „Koła Naukoznawczego” przy Kasie Mianowskiego. Tematyka ta ma dzisiaj inne niż społeczne ramy organizacyjne.

Józef Mianowski Fund 1881-2006

In 1881, a group of former students of the Warsaw Main School, closed down by the tsarist authorities in 1869, initiated a Fund bearing the name of Józef Mianowski, M.D., the resources of which were to support scholarly research. In so doing they honoured the memory of the most deserving Rector of the School, who died 1879. By the end of the century the Mianowski Fund had become the most powerful Polish institution supporting research and publications. The Fund continued its activities until the 1950s when it was dissolved under pressure of the regime. The Józef Mianowski Fund was re-established 1991 in the form of a foundation. Using grants from generous sponsors, since 1994 the organisation has been running a Scholarship Programme for foreign scientists, predominantly from countries of Central and Eastern Europe, who wish to do research in Polish universities or other scientific institutions. Up to 2005 inclusive 1091 scholarships were granted, predominantly to young people from Ukraine, Belarus, Russia and Lithuania, although not excluding other countries. Detailed reports on the Scholarship Programme are placed in the Mianowski Fund yearly “Nauka Polska”, along with a list of the scholars, their achievements and sponsors. See also the home page www.mianowski.waw.pl.

Key words: Mianowski Fund; scholarships; Central and Eastern Europe